

Erasmus pobyt v Belgii, Ghent University Library

Bc. Lenka Votýpková (a Ing. Veronika Fojtíková)

Termín 15. - 19. 5. 2017

Od samého počátku přípravy pobytu Erasmus probíhala komunikace z naší strany s paní Veerle Van Conkelberge, která je součástí vedoucího týmu Ghent University Library. Paní Van Conkelberge je odpovědná za finanční řízení, lidské zdroje a má na starosti supervizi, akvizici, licence a také koordinuje knihovni síť Univerzity v Gentu. Ještě před příjezdem jsme obdržely e-mailem podrobný rozpis aktivit a také jsme se dozvěděly jména dalších účastníků Erasmus Staff Exchange Weeku. Po celou dobu nám dělaly společnost čtyři kolegyně z Ústřední knihovny Varšavské univerzity (Polsko) a na jeden den se k nám připojil kolega knihovník z Univerzity v Uppsale (Švédsko).

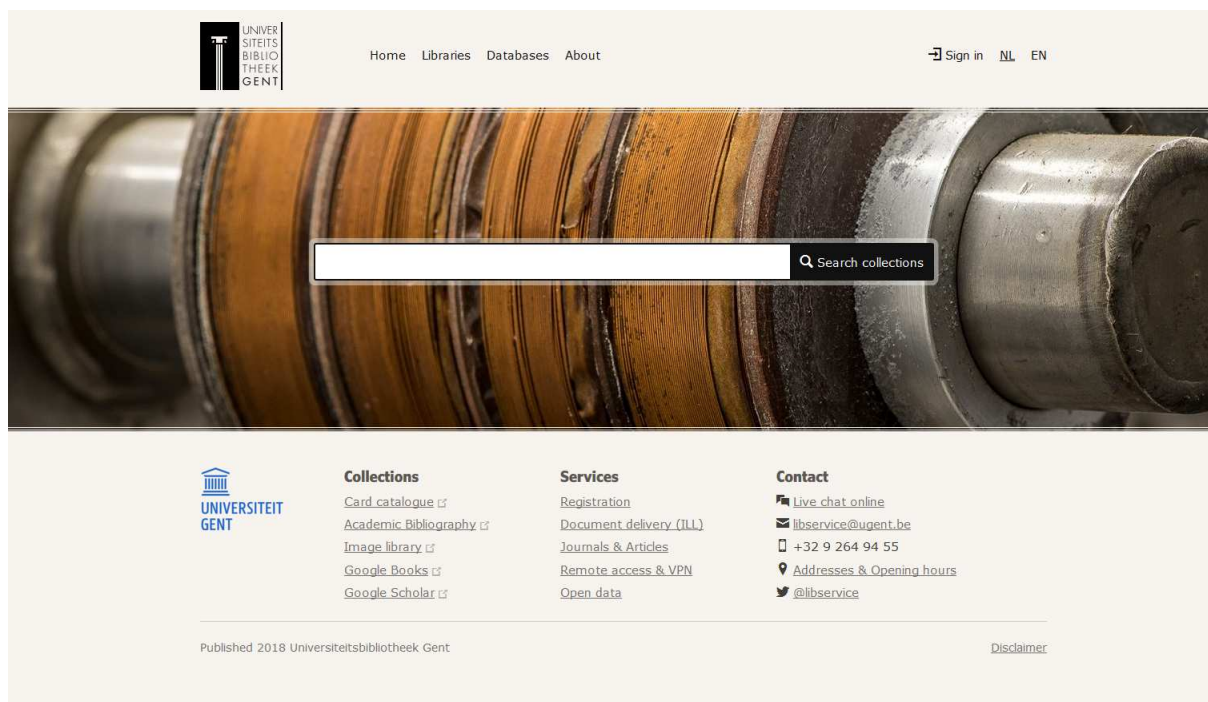
Zázemí s kávou: Belgičané pijí velmi silnou kávu několikrát denně ☺

První den pobytu nás přivítala kávou právě Veerle a představila nám nejprve Univerzitu v Gentu a posléze univerzitní knihovnu. Seznámila nás s její strukturou a krátce s historií. Zajímavostí určitě je, že univerzita má svůj kampus i v Koreji a do historie se nasmazatelně zapsal gentský knihovník Herbert Van de Sompel, který je vynálezcem nástroje SFX. Mezi mé úvodní postřehy patří i informace, že univerzita měla celkem až 400 katedrových knihoven, které se podařilo eliminovat na současný stav ca 100. V IT oddělení knihovny pracuje 5 zaměstnanců!

Knihovna má svoji strategii (viz příloha) a při přípravě této strategie byl zdrojem inspirace americký systém hodnocení činnosti knihoven a spokojenosti uživatelů LibQUAL+TM. Strategický je pro Gent *Focus on Access*, tedy zaměření se na přístup. Vzhledem k rekonstrukci hlavní budovy a horšímu přístupu k mnoha dokumentům vyvinuli službu zasílání scanovaných článků v podobě pdf e-mailem, více v následujícím videu: <https://vimeo.com/104694427>. I když tím porušují autorská práva

a licenční pravidla, připraví takto ca 8000 scanů za rok a zřejmě v tom budou pokračovat i po dokončení rekonstrukce.

Dalším bodem byla praktická ukázka knihovního webu <https://lib.ugent.be/> v podání Driese Moreelse a informace o jeho vývoji. Rozhodli se pro politiku *Every Page is Your Homepage*, protože naprostá většina hledání informací o knihovně a jejich službách neprobíhá na webu knihovny, ale na Googlu, a mnoho návštěvníků, kteří poprvé navštíví webové stránky, zobrazí jinou stránku než domovskou stránku.

Webové stránky knihovny

Dopoledne bylo zakončeno společným obědem s vedením univerzitní knihovny, což jsou kromě Veerle a Driese také Inge Van Nieuwerburgh, Hendrik Defoort a hlavně ředitelka knihovny, paní Sylvia Van Peteghem. Oběd spočíval v donáškovém obědě – rajská polévka v kelímku a sendviče, což je v Gentu naprosto běžné.

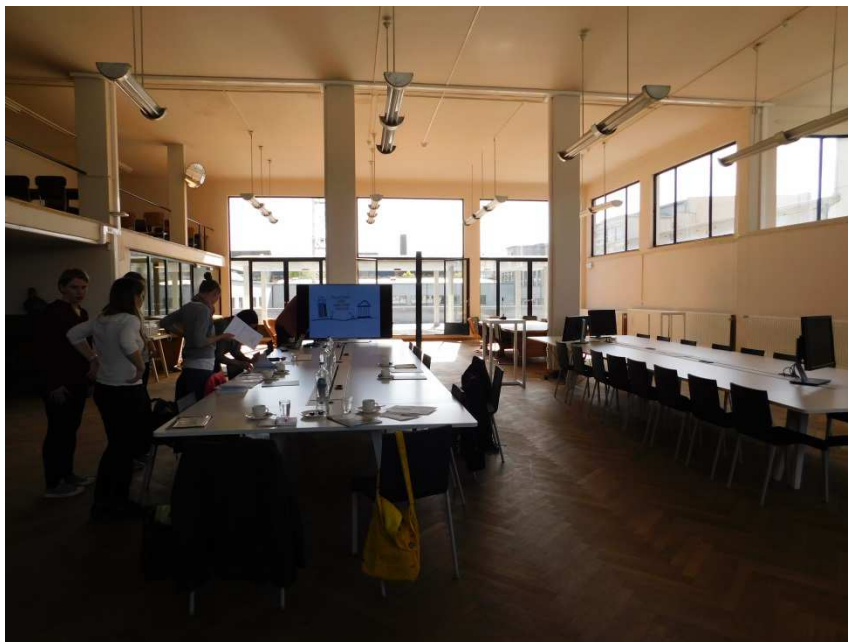
Odpoledne jsme měli na programu komentovanou prohlídku ústřední knihovny, tzv. Knižní věže / Book tower / Boekentoren. Věž ale prochází zásadní rekonstrukcí, a tak jsme se do ní bohužel nedostali. Boekentoren již nevyhovovala potřebám moderní knihovny a zároveň nutně potřebovala i samotná budova renovovat. Prohlídka tedy spočívala v popisu příprav na stěhování, renovace náhradních prostor, a samozřejmě prohlídce těchto dočasných prostor, které jsou podle mne i tak úžasné, hlavně automatizované dvouposchodové sklady. Ještě nesmím opomenout architekta této impozantní věže – Henry van de Veldena.

Rekonstrukce budovy

Dočasné prostory.

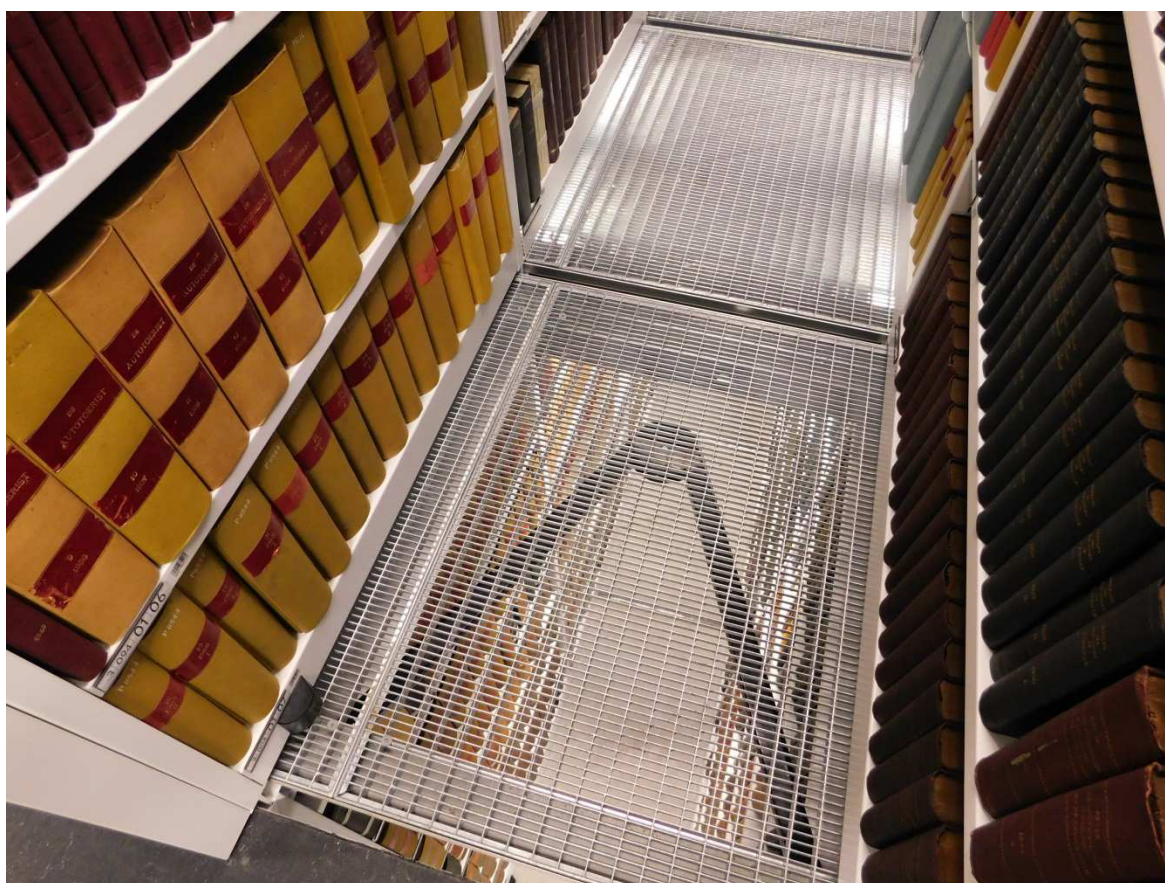
Nahoře: Maketa budovy Booktower a přiléhajících budov a její architekt

Dole: Stav před rekonstrukcí, historické prostory Knihovny věže

Automatizované skladové regály jsou vysoké přes dvě poschodí. Pokud se chce knihovník dostat do vedlejší uličky, musí plně spoléhat na to, že technika nesežže a nepřimáčkne jiného knihovníka i v druhém poschodí, kterého v tu chvíli nemusí vidět. Systém by ale na překážku měl reagovat. Zatím se nikdy nic nestalo 😊

V úterý 16. 5. 2017 nám dopoledne připravila program na téma informační gramotnost Inge Van Nieuwerburgh, odpoledne patřilo seznámení se sbírkou kulturního dědictví. Paní Inge zmínila zásadní věc pro knihovny: *libraries are dependent on resources and competenced staff*. Chybí jim kvalifikovaní lidé! Nicméně i přesto jsou některé fakultní knihovny schopné realizovat kvalitní lekce informačního vzdělávání. Zejména knihovna lékařské fakulty – KCGG neboli Knowledge Center for Health Gent. První ročníky na medicíně a farmacii mají integrované hodiny informační gramotnosti do vyučování a jsou známkovány (hodnocené). KCGG zajišťuje pro své studenty také klasické školení

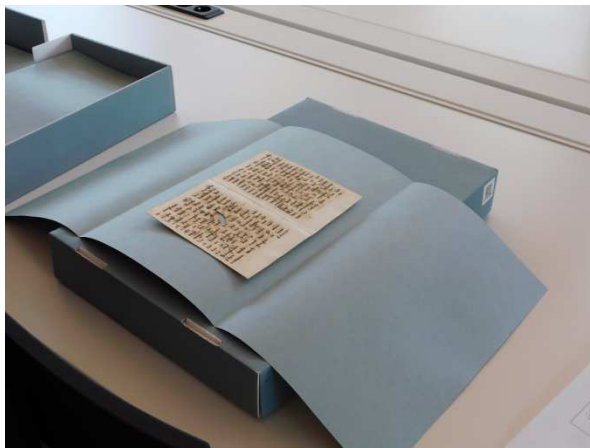
na Excel, Word - stále jsou velmi populární. Více o jejich aktivitách bude popsáno níže, protože jsme měly jedno odpoledne vyhrazené právě pro návštěvu této knihovny. Zajímavé je, že doporučují, abychom se spojili s ICT oddělením a jazykovým oddělením, protože společným prvkem naprosté většiny oborů v prvním ročníku je jakýsi úvod do studia, v rámci kterého by studenti měli projít ICT vzděláním, jazykovým kurzem a k tomu je vhodné pokusit se připojit knihovnu se svým informačním vzděláváním do jednoho integrovaného programu.

Kulturní dědictví - heritage collection je velmi rozsáhlá sbírka, která potřebuje velkou péči a hodně financí. Knihovna má kvůli zajištění všech potřeb tohoto fondu vlastní restaurátorské oddělení. Finance putují jak na restaurátorské práce, tak na pojištění fondu a v neposlední řadě také na nákup dalších přírůstků. Spolupracují s Googlem na digitalizaci. Historický fond, který kvůli své křehkosti či stavu poškození papíru či vazby bylo nutné dát do speciálních krabic, je nyní uložen ve 20 typech krabic podle velikostí tisků. Před rekonstrukcí Knižní věže byl celý fond kontrolován, odprášen, katalogizován a vložen do vhodné krabice.

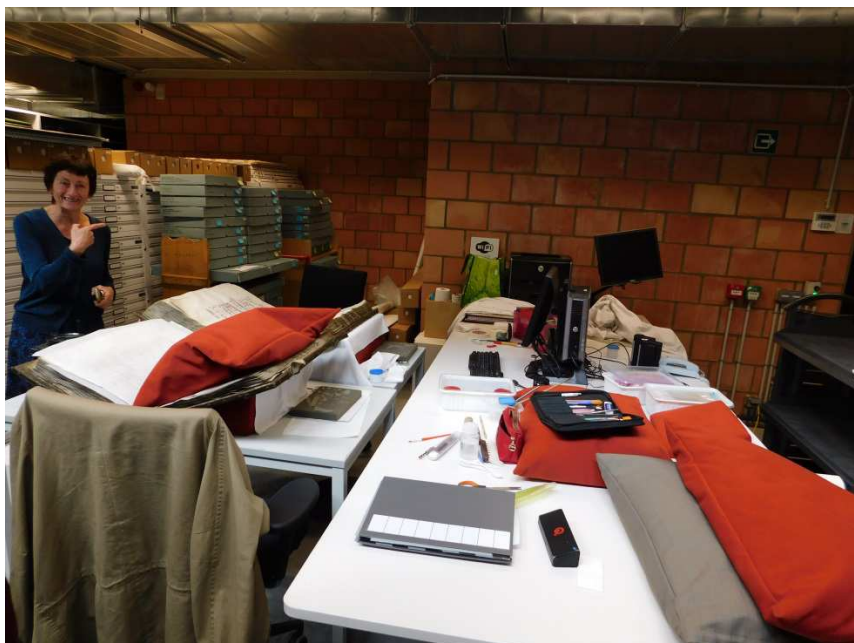
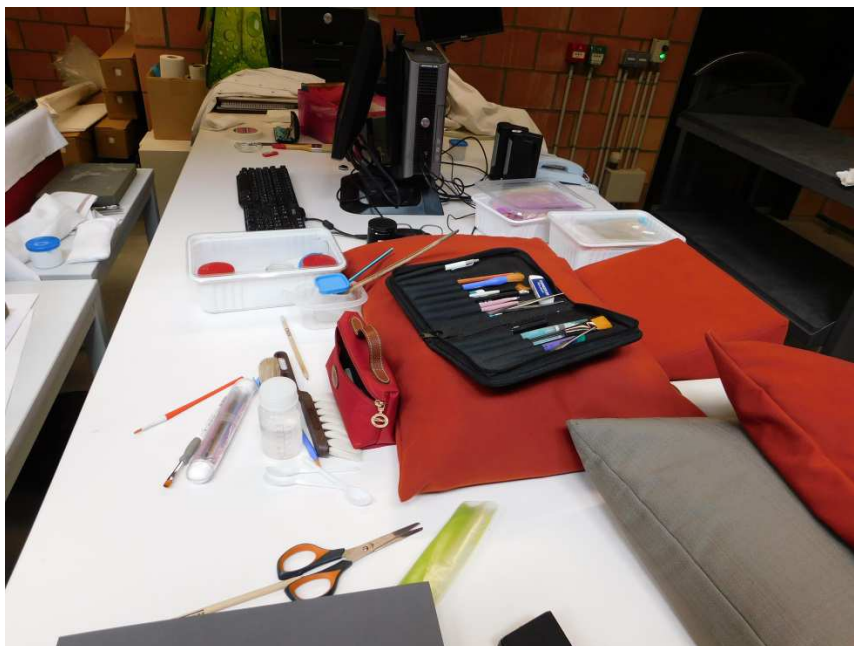

Uložení starých tisků

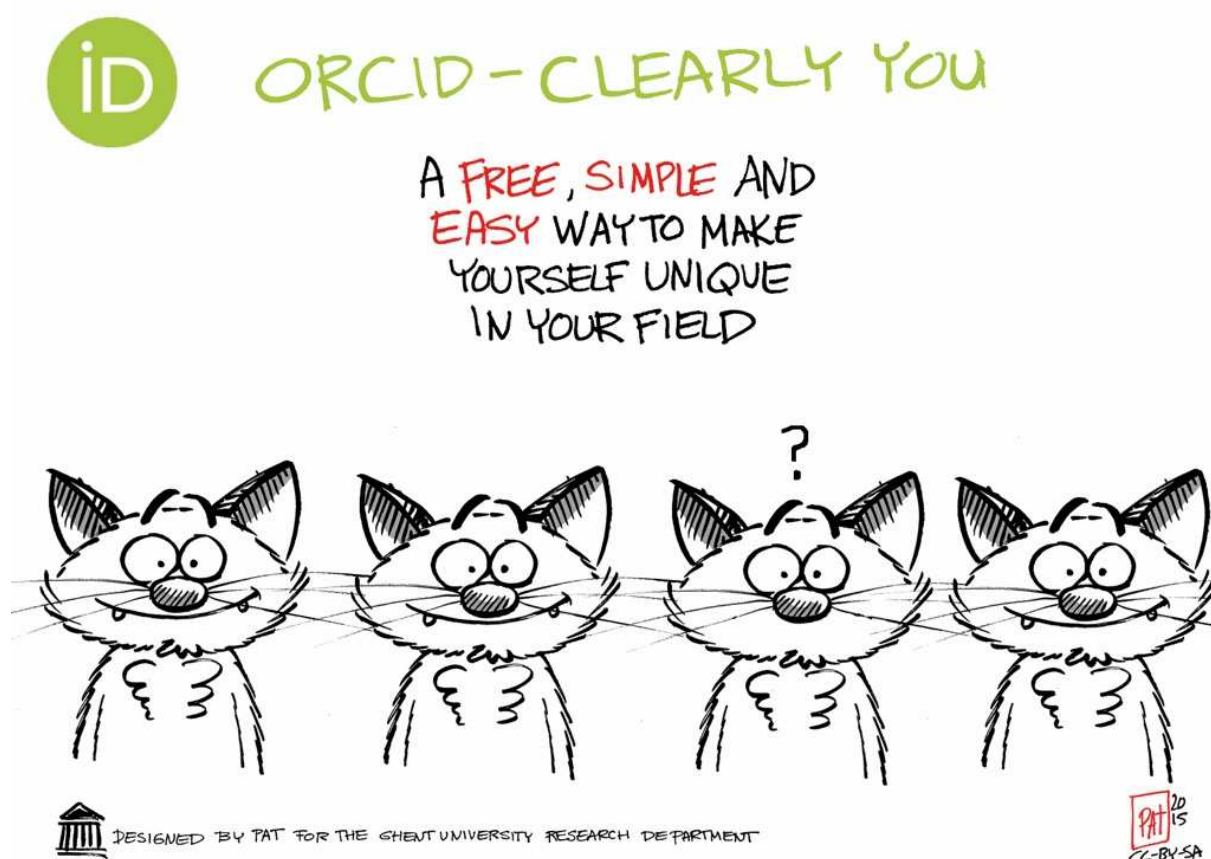
Restaurování a zacházení se starými tisky.

Poslední hodinka ve společnosti belgických kolegů patřila úvodu do problematiky akvizice a katalogizace s tím, že bližší informace se dovíme přímo při prohlídce daného oddělení ve čtvrtek. Ve zkratce: RDA nepoužívají, nemají věcnou katalogizaci, používají VIAF autority.

Ve středu došlo na téma důležité pro naši návštěvu a to otevřený přístup. V tomto směru je Univerzita v Gentu a tedy i knihovna hodně progresivní. Open Access je pro ně priorita. Otevřenost mají podchycenou i ve vnitřních univerzitních směrnicích, čímž je zajištěno, že každý zaměstnanec je povinen registrovat svůj vědecký výstup v [UGent Academic Bibliography and Institutional Repository](#) spolu s plným textem a zároveň zajistit, pokud je to možné, u vydavatele svého článku či publikace Open Access režim. Věnují se hlavně zelené cestě OA. Zlatou cestu podporují semináři pro vydavatele časopisů na téma jak udělat časopis otevřeným a poskytují jim podporu.

Knihovna je partnerem programu Google Books Library. Zde poskytuje digitální přístup k plnému textu asi 250 000 knih, které nejsou chráněny autorským právem. Dále skenují historické dokumenty ve vysokém rozlišení, aby byly přístupné nejen výzkumníkům, ale i široké veřejnosti. V současné době vedou kampaň na podporu identifikátoru ORCID ID, který má nyní asi 1/3 vědeckého personálu na Univerzitě v Gentu.

Odpoledne se naše česko-polská skupinka rozdělila a kolegyně z Polska se vydaly na exkurzi do Fakultní knihovny umění a humanitních věd. My jsme zamířily do nemocničního kampusu, kde se v jednom velkém areálu nachází jak nemocnice, tak lékařská fakulta. Tento systém je v Belgii naprosto běžný, lékařská fakulta je vždy v areálu nemocnice.

Knihovna lékařské fakulty (KCGG) je otevřený prostor úplně pro každého. Bez registrace si tam může přijít kdokoli sednout, studovat nebo jen trávit volný čas. Může si s sebou vzít batoh, bundu, jídlo, nápoje... Kdokoli – studenti, pacienti, lékaři, vědečtí pracovníci... Je to ale spíše studovna než knihovna. Protože studenti projdou v prvním ročníku kurzem informační gramotnosti, knihovníky téměř nepotřebují! Všechno prý po kurzech vědí! Na lékařské fakultě studenti v naprosté většině případů využívají elektronické databáze a půjčování tištěných knih je minimální. Knihovna je k tomu také uzpůsobená. U výpůjčního pultu najdete knihovníka málokdy (i přes prodlouženou otevírací dobu ve zkuškovém období). Pokud student něco potřebuje, prostě zaklepe na kancelář knihovníků a ti mu pomůžou. Regálů s knihami je minimum a všechny jsou k prezenčnímu půjčení.

Knihovnice, která má na starost kurzy informační gramotnosti také poskytuje službu blits (v překladu rozsvícení). Jsou to krátká setkání (do 15 minut) během polední pauzy, aby na to měli studenti čas. Nikdo se nemusí hlásit/registrovat dopředu. Studenti knihovnici znají z lekcí a nemají ostych. Většinou je zadán téma, např. vyhledávání v databázi Medline a kdo potřebuje něco poradit nebo si zopakovat, přijde. Témata se dávají vědět pomocí letáčků, twitteru atd. Knihovnice nám doporučily, pokud bychom chtěli připravovat kurzy informační gramotnosti, necílit na 1. ročník, 2. ročník..., ale na úroveň začátečník, mírně pokročilý, doktorand atd.

Pro vědeckou část uživatelů připravují v KCGG přednášky Knowledge 2 Connect, což jsou odpolední setkání pro odborníky. Vždy je pozván přednášející s odborným tématem a na půdě knihovny se tak mohou setkat vědci a lékaři a příjemnou formou se vzdělávat ve svém oboru dál. Knihovna je pohostí sendviče a nápoje, na což se snaží získat sponzory. Sponzoři si případně mohou také udělat přednášku, ale na odborné téma, ne propagační.

KCGG – studijní místa bez počítačů

KCGG – studijní místa s počítači, vlevo za mléčnými skly kanceláře knihovníků

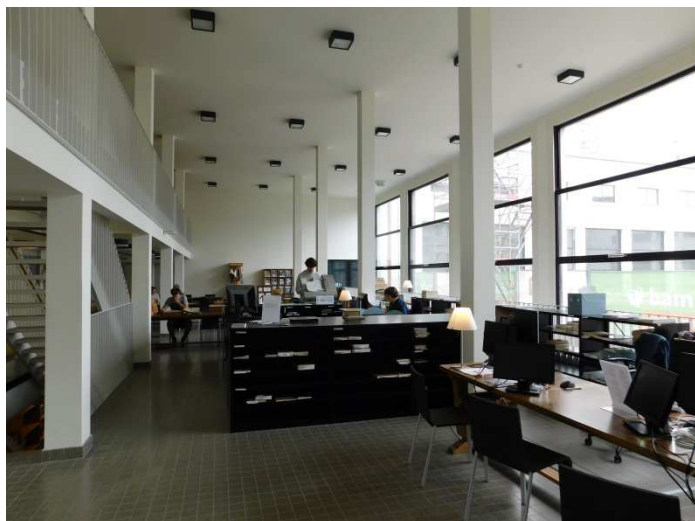
KCGG – knihy k prezenčnímu studiu

KCGG - výpůjční pult

Čtvrtek 18. 5. 2017 se nesl v duchu služeb. Dopoledne nám byla ukázána digitalizace knih a posléze jsme měli přednášku na téma vyhledávání v databázi obrázků (Image Library). Knihovna je zapojena do projektu International Image Interoperability Framework. Scanning department má svůj plán skenování, kterého se drží a skenuje nejprve dokumenty, u kterých hrozí brzké zničení. To se děje ve spolupráci s restaurátorským oddělením, které vytipovává ohrožené tisky. Scanning department také pořizuje kopie historických dokumentů na žádost uživatelů. Služba je zpoplatněná – uživatel zaplatí za scan maximálně 100 euro (záleží na počtu stran) a je mu zaslán přes Dropbox. Pokud je to možné, skenují rovnou celou knihu (ne jen kapitoly či články). V rámci politiky Focus on Access je již naskenovaný dokument přístupný všem, i když za tuto službu první žadatel musel zaplatit.

Odpoledne jsme všichni strávili ve výpůjčním oddělení a v oddělení katalogizace. Ve výpůjčním oddělení ústřední knihovny (původně Booktower) nám knihovník ukázal, jakým způsobem novému čtenáři vysvětlují práci s katalogem. Líbila se mi možnost dvou monitorů – u jednoho je knihovník a u druhého sleduje pohyb myši a výklad uživatel. Pod odkazem je k dispozici video s návodem jak vyhledávat v katalogu: <https://vimeo.com/106789025>

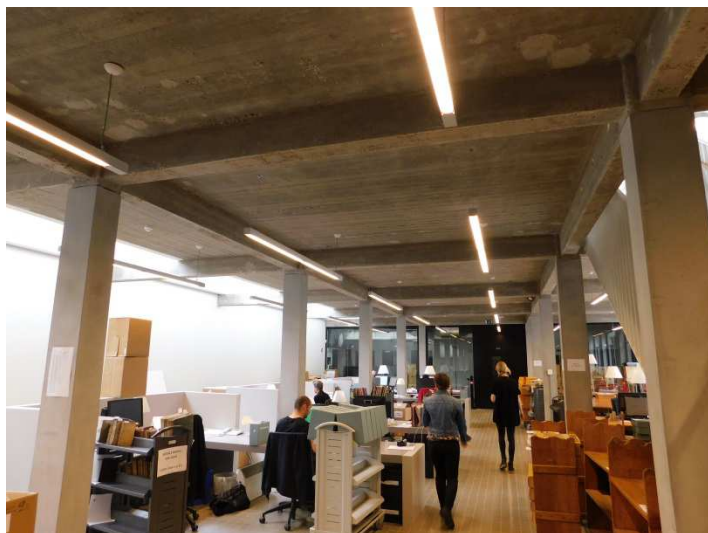

Výpůjční oddělení ústřední knihovny – knižní věž

V katalogizačním oddělení nám byla ukázána práce v knihovním systému Aleph, vyřizování MVS požadavků a také nám byla vysvětlena práce se čtečkami při zpracování fondu. V každém

okamžiku musí být jasné, kde se publikace nachází. Tudíž i když ji právě používá zaměstnanec, musí načíst na čtečku svoji osobní čipovou kartu spolu s dokumentem a policí, na které se kniha nachází. MVS služby se platí IFLA vouchery. Belgie hojně využívá pro MVS spolupráci okolní frankofonní a německy mluvící země. Knihovnice vyřizující požadavky na meziknihovní výpůjční službu je registrovaná do několika souborných katalogů okolních zemí a vyřizuje vše napřímo, bez potřeby zprostředkující organizace.

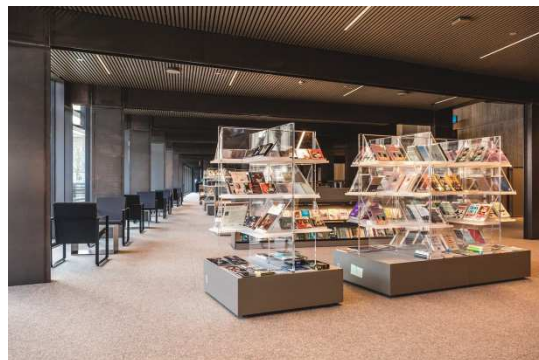
Katalogizační oddělení

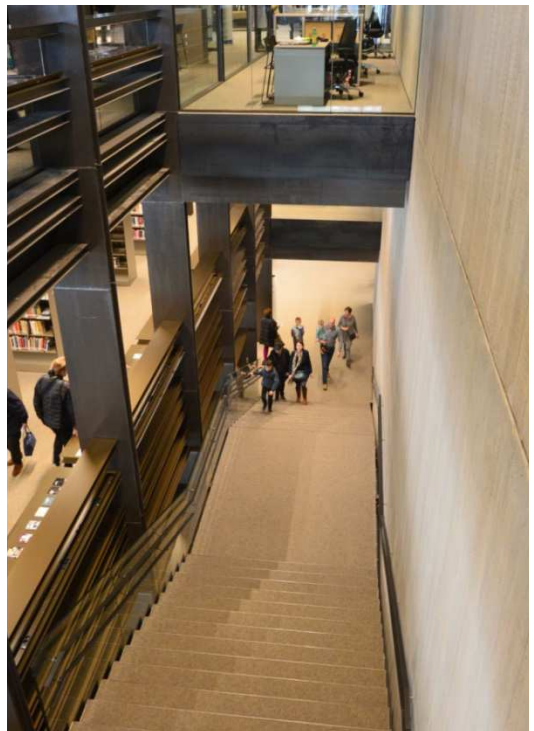
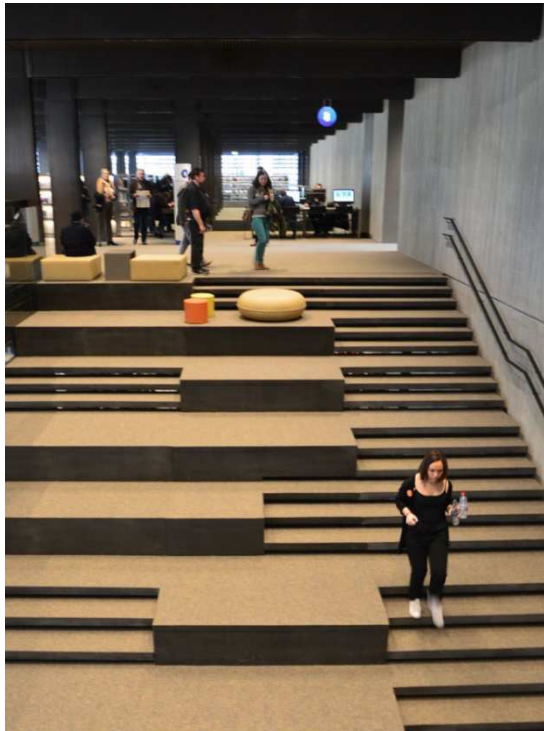
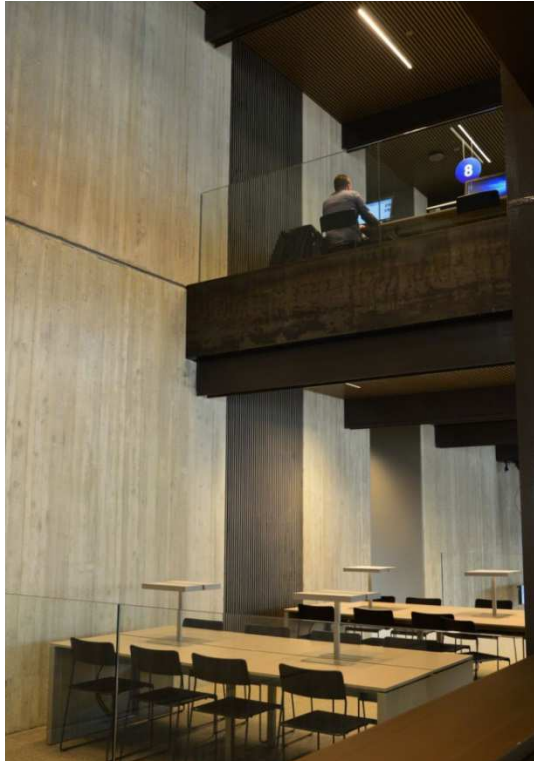

Čtečky čárových kódů, dole čárové kódy polic

Poslední den Erasmus pobytu jsme se šli podívat do nově postavené veřejné knihovny Krook, která byla otevřena pro veřejnost v březnu 2017, tedy dva měsíce před naším příjezdem. Je to naprosto moderní budova stavěná od samého počátku pro účely knihovny. Prostor je hodně otevřený, prosklený, dost tmavý a hlavním barevným akcentem mají být knihy. Knihy se půjčují a vrací samoobslužným systémem. Budova má několik východů nejen z bezpečnostních důvodů, ale také pro snadnější dělení vnitřních prostor a využití při různých akcích. Video z otevření knihovny: <https://www.youtube.com/watch?v=EMOK6jTlpg>

Po návratu do univerzitní knihovny jsme měly prezentaci o naší Ústřední knihovně VŠB-TUO pro gentské knihovníky, kteří se nám věnovali. Celý Erasmus pobyt byl zakončen společným obědem v podobě slaných koláčů ☺

